

Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston Minna Canth -seminaari 2.10.2010 klo 12:00

Maa- ja metsätalousministeri ja

Naisjärjestöjen keskusliiton puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila

Arvoisat juhlivat Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston naiset, hyvät naisjärjestönaiset, hyvät seminaarin osallistujat,

Sydämelliset onnentoivotukseni teille, Suomalaisen Naisliiton Oulun osaston puheenjohtaja ja jäsenet, juhliessanne toimintanne 100-vuotista taivalta. Se on todella merkittävä saavutus järjestötoiminnassa. Olette tehneet uraa uurtavaa työtä tällä saralla. Kiitos paljon tekemästänne arvokkaasta työstä naisjärjestötyön saralla. Palautan mieliini sen matkan, jonka tein Nytkiksen siis Naisjärjestöt Yhteistyössä organisaation puheenjohtajana vuonna 2000 Varsovaan, perustaaksemme uusien Itä - Euroopan demokratioiden naisten kanssa heille ensimmäisiä poliittisesti toimivia naisjärjestöjä puolueiden sisälle. Koolla olivat nykyisten Euroopan Unionin uusien jäsenmaiden naiskansanedustajia. Muistan varmaan lopun ikäni sen käsinkosketeltavan tunnelman, joka siellä vallitsi, kun naiset ensimmäistä kertaa olivat kokoontuneet yhteen yli puoluerajojen. Onko tämä todella mahdollista, että me poliittiset naiset voimme perustaa yhdessä oman puolueemme sisälle naisjärjestötyyppisen toiminnan?? Se on!

Saamme kuulla täällä seminaarissa vielä lisää Oulun osaston hienosta satavuotisesta historiasta.

Seminaari on nimetty yhden merkittävimmän suomalaisen mukaan – Minna Canthin mukaan. Hän ravisteli kovasti 1800-luvulla eriarvoista yhteiskuntaa kantaaottavilla ja radikaaleillakin näytelmillään ja kirjoituksillaan. Suomalainen yhteiskunta oli kaukana niin sukupuolten kuin alueiden ja ihmisten välisestä tasa-arvosta. Tuon aikainen yhteiskunta tosissaan kaipasi ravistelijaa, sillä täydet kansalaisoikeudet olivat vain murto-osalla väestöstä. Sääty-yhteiskunnasta oli vielä matkaa tasa-arvoiseen demokraattiseen yhteiskuntaan.

Hyvät 100-vuotista toimintanne juhlivat naiset,

Suomalaisella naisjärjestötyöllä on pitkä historia. Naiset järjestäytyivät ensimmäisen kerran jo 1800-luvun puolen välin paikkeilla. Ensimmäinen suomalainen pääosin hyväntekeväisyyttä

harjoittava naisjärjestö oli Frauenverein, joka perustettiin Viipurissa vuonna 1935. Sen jälkeen vuonna 1846 perustettiin Porvoossa Fruntimmeförening ja pian naisväenyhdistyksiä olikin jokaisessa Suomen kaupungissa.

Varsinainen naisten oikeuksia ajava naisliike syntyi Suomeen, kun perustettiin vuonna 1884 Finska Kvinnoförening – Suomen naisyhdistys, joka vaati naisille ja miehille samoja poliittisia ja taloudellisia oikeuksia. Naisten vapautusliike levisi Englannista ja muista Pohjoismaista Suomeen. Naisten yhteistyössä voidaankin huomata kaksi eri linjaa. Järjestöt ovat olleet toisaalta naisen vapautta ja oikeuksia ajavia järjestöjä ja toisaalta hyväntekeväisyystyöhön keskittyviä järjestöjä. Suomi on ollut mukana myös kansainvälisessä naisliikkeessä. Suomi liittyi Kansainväliseen Naisliittoon jo vuonna 1911 ja on siitä lähtien osallistunut ahkerasti esimerkiksi YK:n järjestämiin tasa-arvoa ja naisen asemaa käsitelleihin konferensseihin.

Suomalaisella naisliikkeellä ja naisjärjestöillä on ollut monta roolia. Naisjärjestöt ovat tehneet korvaamattoman arvokasta valistus- ja kasvatustyötä, poliittista vaikuttamista, työelämävaikuttamista ja hyväntekeväisyyttä, muutaman esimerkin mainitakseni. Hienoja merkkipaaluja suomalaisille naisjärjestöille ovat olleet muun muassa yleinen sekä yhtäläinen äänioikeus että samaan aikaan saatu vaalikelpoisuus ensimmäisenä maailmassa vuonna 1906 ja ensimmäisen naisministerin Miina Sillanpään nimittäminen vuonna 1926. Merkittäviä saavutuksia ovat olleet myös uusi, naimisissa olevien naisten taloudellista asemaa parantava avioliittolaki vuonna 1930, naisille oikeus papin virkaan vuonna 1986 ja naisille oikeus puolustusvoimien virkoihin vuonna 1995. Ensimmäisen naispresidentin valinta vuonna 2000 sekä ensimmäisen naispääministerin valinta vuonna 2003 olivat huippuhetkiä suomalaiselle naisliikkeelle. Nyt meillä on piispanakin nainen!

Yhteiskunta on muuttunut todella paljon 100 vuoden takaisesta. Esimerkiksi ensimmäisen eduskunnan 200 kansanedustajasta 19 oli naisia, mikä siihen aikaan oli hyvä saavutus. Tämän päivän 200 kansanedustajasta naisia on 84. Puhumattakaan siitä, että nykyhallituksessa on enemmistö naisia. Olemme saavuttaneet siis paljon politiikassa ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa, mutta kaikkien saavutusten takana on lukemattomia tunteja arvokasta työtä.

Hyvät naisjärjestönaiset,

Kuten sanoin naisjärjestöillä riittää töitä. NJKL:n keskeisimpiä tavoitteita ovat edelleen vanhemmuuden kustannusten tasaisempi jako ja samapalkkaisuuden edistäminen Suomessa.

Naiset ja naisvaltaiset alat ovat edelleen eriarvoisessa asemassa vanhemmuuden kustannusten jaossa, vaikka kehitystä toki on tapahtunut tällä saralla. Mutta jos kustannusten tasaamiseen ei todelle päästä, on nuorten naisten työmarkkina-asema jatkossakin miehiä huonompi.

Naisjärjestöjen keskusliiton seminaarissa "Paluu Pekingiin. Nyt." tällä viikolla käsiteltiin Pekingin toimintaohjelman tavoitteiden toteutumista Suomessa. Pekingin toimintaohjelma liittyy YK:n neljänteen, Pekingissä järjestettyyn, naisten asemaa käsitelleestä maailmankonferenssiin ja sen johdosta julkaistuun toimintaohjelmaan. Konferenssista on nyt kulunut 15 vuotta. Suomi on sitoutunut toimintaohjelmaan, mutta valitettavasti tavoitteita ei ole kaikilta osin vielä saavutettu. Seminaarissa pureuduttiinkin erityisesti näihin Suomen puutteisiin Pekingin konferenssin toimintaohjelman toteutuksen osalta. Suomen suurimpia puutteita ovat 1) Kykenemättömyys tunnistaa ja käsitellä sukupuoleen perustuvaa syrjintää, 2) Naisten moninaisuuden unohtaminen, 3) Naisiin kohdistuva väkivalta sekä jo mainitsemani 4) hoivan uusjako ja 5) samapalkkaisuus. Nostan tässä puheessani erityisesti nämä kaksi viimeistä asiaa.

Hallitusohjelmiin on kirjattu selkeitä tasa-arvopoliittisia tavoitteita viimeisen 10–15 vuoden aikana. Poliitiikan keskeiset tavoitteet ovat pysyneet pitkälti samoina tämän ajan. Niitä ovat naisten osuuden kasvattaminen päätöksenteossa, työelämän tasa-arvokysymykset mukaan lukien sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen, perhevapaiden kustannusten oikeudenmukaisempi jakautuminen ja naisiin kohdistuva väkivalta. Näitä tavoitteita on konkretisoitu hallitusten tasa-arvo-ohjelmissa.

Hallitus on edistänyt sukupuolten tasapuolista edustusta poliittisessa päätöksenteossa ja yritysten hallituksissa mm. sukupuolikiintiöin. Monet hallituksen asettamista tavoitteista ovatkin toteutuneet melko hyvin. Naisen osuutta valtionyhtiöiden hallituksissa on onnistuttu lisäämään ja naisten urakehitystä valtionhallinnossa on tuettu aktiivisin toimenpitein ja tästäkin on saatu hyviä tuloksia. Toki edelleen naisten osuus on pieni yritysten hallituksissa ja johdossa.

Kaikkein eniten naisten asemaan on vaikuttanut vuonna 1993 säädetty tasa-arvolaki, joka pääministeri Esko Ahon hallituksen toimesta annettiin eduskunnalle ilman tasa-arvolakiin sisältyvää kiintiöpykälää, koska se ei olisi mennyt valtioneuvostossa läpi. Silloisen tasa-arvoministerin kanssa rakennettiin sellainen lähestymistapa, että eduskuntakäsittelyssä lisäämme lakiin kiintiöpykälän, jossa velvoitetaan sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi valitsemaan vähintään 40 %:ia niin naisia mutta vastaavasti miehiäkin kuntien valtuustojen alaisiin toimielimiin ja valtionhallinnon toimielimiin. Tämä oli erittäin mielenkiintoista työtä eduskunnassa, kun käännytimme mieskansanedustajia hyväksymään tämän kiintiöpykälän

lakiin. Perustelimme jo silloin sitä sillä, että pykälä turvaa molempien sukupuolten välisen tasa-arvon ei yksin naisten. Jo nyt olemme nähneet että se turvaa miesten edustuksen monissa naisvaltaisissa organisaatioissa ja toimielimissä. Silloin ennustamamme on jo käynyt toteen. Ilman tätä kiintiöpykälää emme olisi näin pitkällä tasa-arvon tiellä suomalaisessa yhteiskunnassa!! Pykälällä oli silloin vahvaa vastustusta mutta nyt aika on näyttänyt, että olimme oikealla tiellä!

Nykyhallituksen toimista nousee vahvasti esille tasa-arvopoliittisen selonteon laadinta. Sellaista ei ole koskaan aikaisemmin tehty. Käsittelimme juuri tämän viikon keskiviikkona tasa-arvoselontekoa hallituksen iltakoulussa. Tasa-arvoselonteon tarkoituksena on arvioida hallituksen tasa-arvopoliittikkaa ja tasa-arvopoliittisia toimia eri politiikka-alueilla viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana. Selonteko linjaa myös tasa-arvopoliittikan tavoitteita vuoteen 2020 asti. Selonteon pääteemat ovat päätöksenteko, koulutus ja tutkimus, työelämä, työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen, miehet ja tasa-arvo, naisiin kohdistuva väkivalta, lähisuhdeväkivalta ja ihmiskauppa, tasa-arvoviranomaisen asema ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen.

Selonteossa käsitellään myös tasa-arvolainsäädäntöä ja Suomen toimintaa kansainvälisessä tasa-arvopoliitikassa sekä läpileikkaavasti tasa-arvopoliittikan kysymyksiä maahanmuuttajien ja vähemmistöryhmien näkökulmasta. Tasa-arvoselonteko tekee selkeitä linjauksia selonteon pääteemoista, kuten tasa-arvolainsäädännöstä, koulutuksesta, työelämästä ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta.

Hyvät seminaarin osallistujat,

Työn ja perheen yhdistäminen on ollut jo pitkään osa hallituksen tasa-arvopoliittikkaa ja asian eteen on tehty paljon, esimerkiksi luomalla toimiva päivähoito, kehittämällä perhevapaita ja pienten koululaisten aamu- ja iltapäivähoitoa. Hoivan uusjako ja sen kautta kysymys työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta on kuitenkin edelleen ratkaisematta. Perhevapaiden käyttö keskittyy edelleen pääosin naisille ja vanhemmuuden kustannukset rasittavat enemmän naisvaltaisia aloja. Viime vuonna isät käyttivät vain 6,7 % kaikista vanhempainvapaapäivärahapäivistä. Pitkillä perhevapailla on kielteinen vaikutus naisten palkkakehitykseen. Jos suurin osa perhevapaiden pitäjistä on naisia, heikentää se näin ollen myös samapalkkaisuustavoitteita.

Perhevapaalle jääminen heikentää nuorten naisten mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Merkittävä osa nuorista naisista työllistyykin määräaikaisiin työsuhteisiin, kun samaan aikaan nuoret miehet työllistyvät naisia useammin vakituisiin työsuhteisiin. Monesti tässä on taustalla se, että työnantajat kokevat nuoren naisen palkkaamisen liian kalliina perhevapaiden vuoksi. Vanhemmuuden kustannusten reilumpi jakaminen vaatii myös asennemuutosta koko yhteiskunnassa. Asennetasolla onkin päästävä siihen, että se ei ole aina äiti, joka jää kotiin.

Perhe- ja vanhempainvapaakulut, mukaan laskettuna alle 3-vuotiaille kuuluvat etuudet, ovat tällä hetkellä kaiken kaikkiaan noin 910 miljoonaa euroa. Hallitukset ovat jo tasanneet yli puolet ja tasataan edelleen vanhempainvapaista aiheutuneita kustannuksia työnantajille. Työnantajalle syntyy kuitenkin kustannuksia, sillä esimerkiksi KELA:n korvaus työnantajille ei kata täysin äitiysvapaa-ajan palkan määrää. Kustannuksia on tasaamatta myös sairaan lapsen hoitamiseksi käytetyn tilapäisen hoitovapaan kustannukset. Nämä kustannukset rasittavatkin yleensä erityisesti naisvaltaisia aloja. Mainitsemaani 910 miljoonaan ei kuitenkaan kuulu työnantajille tulevia välillisiä kustannuksia vanhempainvapaista. Suuri menoerä työnantajille ovat myös sijaisen etsiminen, tämän kouluttaminen ja vapaalta palaavan työntekijän kouluttaminen. Näistä kustannuksista ei ole tarkkaa tietoa, mutta voi olettaa, että tämäkin kustannus painaa erityisesti naisvaltaisia aloja.

Hyvät kuulijat,

Haluan nostaa tässä yhteydessä esille myös isille korvamerkityn perhevapaakuukauden. Otin asiasta kantaa jo viime keväänä. Ehdotin silloin, että isille säädettäisiin oikeus omaan perhevapaakuukauteen heti lapsen syntymän jälkeen. Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimii tällä hetkellä työryhmä, jonka tehtävänä on vanhempainvapaajärjestelmän uudistus. Ryhmää vetää lapsiasiainvaltuutettu Maria Kaisa Aula. Koko uudistustyön keskeiseksi tavoitteeksi onkin asetettava se, että molemmilla vanhemmilla olisi tasa-arvoiset edellytykset osallistua niin perhe- kuin työelämään. Isätkin haluavat olla lasten kanssa ja heille on annettava se mahdollisuus.

On tärkeää jatkaa perhevapaakustannusten tasaamista. Sen lisäksi työelämän ja perhe-elämän parempaan yhteensovittamiseen tarvitaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan muun muassa työajan joustot ja muut perheen arkea helpottavat keinot. Esimerkiksi erilaiset työaikapankit, joustavammat työajat ja osa-aikatyön mahdollisuudet voisivat helpottaa perheiden arkea

huomattavasti. On huolehdittava, että perhevelvollisuudet jakautuvat mahdollisimman tasaisesti miesten ja naisten välillä perheiden tekemien valintojen pohjalta.

Olen onnekseni huomannut, että nuorempien sukupolvien asenne vanhemmuuden vastuiden jakamiseen on erilainen. Nuoret vanhemmat jakavat mielellään tasaisemmin perhevapaat. Monille 20–30 -vuotiaille isille kotiin jääminen ei ole enää mikään tabu ja epämiehekäs teko, vaan he aidosti haluavat osallistua perheen arjen pyörittämiseen. Tulevaisuudessa koko käsitys mies- ja naiskuvasta voi muuttua niin, että empaattisuutta ja hoivaviettiä ei aina yhdistettäisi vain naiseen vaan miehetkin saisivat olla aidosti helliä ja empaattisia.

Arvon kuulijat,

Samapalkkaisuus on vielä saavuttamatta. Samasta ja samanarvoisesta työstä on maksettava samaa palkkaa. Naisen euro on nyt noin 82 senttiä miesten euroon verrattuna säännöllisen työajan ansioilla mitattuna. Olemme siis edenneet 2 senttiä tavoitteessamme kahden vuoden aikana, mutta eteneminen on ollut hidasta. Vuosina 2006 -2010 naisten ja miesten palkkaero on kaventunut vain yhden prosenttiyksikön ja ero on pysynyt käytännössä suhteellisen muuttumattomana jo toistakymmentä vuotta. Palkkaerosta on syntynyt paljon keskustelua ja sitä on yritetty jopa kiistää. Tällainen keskustelu ei johda tasa-arvoon ja samapalkkaisuuteen. Kyse on lopulta naisen yleisesti huonommasta asemasta työmarkkinoilla ja segregatiosta eli työmarkkinoiden eriytymisestä ja naisten sijoittumisesta matalapalkka-aloille.

Naisten ja miesten välinen palkkaero on Suomessa edelleen EU:n keskitasoa suurempi. Tätä palkkaeroa on selitetty muun muassa Suomen voimakkaasta työmarkkinoiden eriytymisestä sukupuolen mukaan. Tämä näkyy selvästi muun muassa naisten ja miesten koulutusta vertailemalla. Esimerkiksi vuonna 2005 sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnon suorittaneista oli miltei 90 % naisia, kun taasen tekniikan alan tutkinnoista 83 % oli miesten suorittamia. Toimialoista odotetusti sosiaali- ja terveysala oli naisvaltaisin ja rakennusala taasen miesvaltaisin. Työmarkkinat ovat eriytyneet myös vertikaalisesti eli miehet ja naiset sijoittuvat edelleen epätasaisesti saman ammatin tai alan sisällä hierarkkisiin asemiin. Miehet ovat edelleen useammin johtajia kuin naiset. Hallitus on puuttunut uusimmassa tasa-arvo-ohjelmassaan tähän työmarkkinoiden ja koulutuksen sukupuolittumisen ongelmaan ja ohjelman keskeiseksi tavoitteeksi on nostettu tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregatian lieventäminen.

Konkreettisia toimia samapalkkaisuuden eteen on ollut Vanhasen II hallituksen viime sopimuskierröksellä antama tuki kuntasektorille, jotta kunnat korjaavat naisvaltaisten ammattiryhmien palkkojen jälkeenjääneisyyttä korotetulla valtionosuudella.

Samapalkkaisuuden edistämistä varten on perustettu myös korkean tason seurantaryhmä, jota on johtanut entinen pääministeri Paavo Lipponen ja vuodesta 2008 ryhmän johdossa on ollut tohtori Pentti Arajärvi. Jäseninä ryhmässä ovat kaikki työmarkkinakeskusjärjestöt ja keskeiset ministeriöt. Työryhmän työskentely jatkuu ensi maaliskuuhun loppuun.

Samapalkkaisuusohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan indikaattoreilla. Tänä vuonna ohjelman painopisteitä ovat tasa-arvosuunnittelun ja palkkakartoituksen tehostaminen sekä palkkausjärjestelmien kehittäminen. Ohjelman palkkausjärjestelmähankkeessa selvitetään, miten uuden palkkausjärjestelmät, mm. tulospalkkaus, vaikuttavat naisten ja miesten palkkoihin. Tämän vuoden joulukuussa valmistuu myös entisen valtakunnansovittelija Juhani Saloniuksen tekemä samapalkkaisuusohjelman kokonaisarviointi, jossa arvioidaan ohjelman vaikuttavuus ja onnistuneisuus eli mitä on tehty, millaisia toimet ovat olleet ja onko saatu tuloksia.

Arvoisat naisjärjestöaktiivit,

Naisjärjestöt tekevät erittäin tärkeää työtä tasa-arvon eteen. Teemme myös erittäin tärkeää työtä asennemuutoksen aikaansaamiseksi yhteiskunnassamme niin, että työelämässä voidaan yhdistää entistä paremmin sekä perheiden että työn tarpeet. Tasa-arvoinen yhteiskunta on todellakin se, jossa ei paheksuta kotiin jäävää miestä tai työhön palaavaa naista. Lainsäädännöllä ja reilulla pelisäännöillä voidaan lisäksi tukea asenteiden muutosta.

Toimintamme kannalta tärkeä edistysaskel oli eduskunnan päätös vakinaistaa NJKL:n ja Naisjärjestöt yhteistyössä, Nytkiksen, tuki. Tämä tapahtui eduskunnan 100-vuotisjuhlaistunnossa toukokuussa 2007. Tämä päätös osoitti eduskunnalta pitkäjänteistä ajattelua ja tasa-arvon henkeä.

Otsikkoni oli Naisjärjestöjen työsarka tänään ja tulevaisuudessa, riittävätkö voimavarat? Olen jo käsitellyt niin samapalkkaisuutta kuin hoivan uusjakoa eli perhevapaakustannusten oikeudenmukaisempaa jakamista, jotka ovat keskeisiä tavoitteita Naisjärjestöjen Keskusliiton toiminnassa. Tasa-arvon ja ihmisoikeuksien edistäminen ovat aina ajankohtaisia ja tärkeitä.

Me suomalaiset naiset olemme monessa mielessä etuoikeutettuja naisia niin Euroopassa kuin maailmassakin. Me olemme saavuttaneet paljon niin yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa kuin monissa muissakin asioissa tasa-arvolakin niistä yksi keskeisimmistä.

V. 1972 Suomessa tehtiin 3 erittäin merkittävää ja kauaskantoista sekä naisillekin tärkeää yhteiskunnallista uudistusta: kansanterveyslaki, joka turvasi perusterveydenhuollon jokaiselle ja sen toteutus aloitettiin Pohjois-Suomesta käsin. Toiseksi oli peruskoulu-uudistus, joka takasi jokaiselle maksuttoman oikeuden peruskouluun. Kolmantena oli laki lasten päivähoidosta, jossa kunnalle annettiin velvollisuus järjestää lapsille hoito ja hoiva perheiden valinnan mukaan. Nämä kolme uudistusta merkitsivät suomalaisille naisille mahdollisuutta osallistua työelämään että myös hyvin monelle naiselle työpaikkaa, olivathan nämä kaikki kolme naisvaltaisia aloja.

Ruoasta tulee vielä maapallolla huutava pula lähivuosikymmeninä johtuen ilmastonmuutoksesta ja maapallon väestönkasvusta sekä kulutusmahdollisuuksien kasvusta. Me naiset pidimme Suomen ja sen ruokahuollon toiminnassa sodanaikana miesten ollessa rintamalla. Me olemme olleet paljon vartijoina. Meitä naisia tarvitaan jatkossakin maapallon nälkäongelmaa ratkaisemaan. Kirjailija Kirsi Manninen on kirjoittanut: jos kylästä tai alueelta löytyy kymmenen vahvaa naista, sitä kylää tai aluetta ei tapa mikään!!

Riittävätkö voimavarat? Meillä naisilla on voimaa kulloisiinkin haasteisiin, se on rakennettu jo meidän geeneihimme. Naisjärjestötyö palkitsee, se on yhdessäoloa, vertaistukea, me kasvatamme yhdessä sosiaalista pääomaa, josta on pulaa. Me rakennamme eheätä ja kokonaista yhteiskuntaa, meillä on tippaleipäaivot, josta johtuen hoidamme ja hahmotamme monta asiaa yhtä aikaa. Meille on annettu paljon vastuuta yhteiskunnan perussolun perheen parissa. Meillä on kyky verkottua ja yhdessä edistää asioita.

Meillä on vielä paljon tehtävää tavoitteidemme saavuttamiseksi. Toivonkin teidän kaikkien jatkavan tätä innostavaa ja tärkeää työtä aktiivisesti. Haluan vielä kerran onnitella 100-vuotiasta Suomalaisen Naisliiton Oulun osastoa ja toivottaa teille kaikille oikein hyvää Minna Canth -seminaaria!